

דפי עיון

במפרשים

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858 ד.נ.שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"ט

פרשת קרח

א. המהר"ל מפראג עם פירוש הרב זלצר.

פרק טז, פסוק יב':

"וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב ויאמרו לא נעלה"

(במדבר ט"ז י"ב)

רש"י: וישלח משה; מכאן שאין מחזיקין במחלוקת (סנהדרין ק"י) שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום.

מהם המאפינים של איש המחלוקת והמדון?

הסמל של מחלוקת ומריבה בעם ישראל, הוא קורח ועדתו. משה רבינו הענו מכל אדם אינו איש מחלוקת. הוא מחזר אחריהם להשלים עמם בדברי שלום אך הם שהענוה רחוקה מהם מחפשים את הריב והמדון. וכך אכן מסביר המהר"ל שאחד ממאפייני איש המחלוקת הוא הגאווה. מי שחושב עצמו לעליון בסגנון של "כל העדה כולם קדושים" וגם לו מגיע "מקום ראלי" בצמרת הוא הוא הגורם למחלוקת:

אין המחלוקת (קימת) רק כאשר רואה עצמו מיוחד במעלה ומפני זה מתחדש המחלוקת. אבל בעל ענוה לא שייך בו מחלוקת.

(נתיבות עולם א' ע' רט"ו)

מאפיין נוסף לאיש המחלוקת: בעל המחלוקת הולך תמיד לפי מידת הדין ולא לפנים משורת הדין. גם אפיון זה מדגיש המהר"ל:

בעלי מחלוקת נמשכים אחר מידת הדין ביותר, במחלוקת שלהם. מבקשי שלום נכנסים לפנים משורת הדין אבל בעלי דין (במחלוקת) אינם רוצים לוותר אף דבר קטן.

(נתיבות עולם א' ע' רכ"א)

ובסגנון חריף כותב המהר"ל על מידת הדין המתוחה נגד בעלי המחלוקת אשר דרכם, כאמור, חסרת פשרות:

אין דבר יותר ראוי שיהיה (בו מידת) הדין כמו המחלוקת. כי בעלי המחלוקת אינם רוצים לוותר זה נגד זה וכל עניניהם דין ולכן מידת הדין הקשה מתוחה נגדם.

(חדושי אגדות ב' ע' ט"ז)

ק ר ח

וכיצד נמנעת מחלוקת? מי שבשעת הריב מוחק את מידת הגאווה שבו ואף מותר על מידת הדין הוא זה שמונע מחלוקת ועליו העולם עומד:

מי שבולם עצמו בשעת מריבה העולם עומד עליו כי אינו סר מן האמצעי (-מדרך האמצע הישרה) כלל וזהו קיום העולם.
(נתיבות עולם א' ע' רכ"ו)

mitke

1. מה מביא את פרשנו אראות המחלוקת קרח אב טיפוס ודומא המחלוקות שונות?
2. הצצט על מי היתה כאן המחלוקת, על הקב"ה או על משה?
3. האט טאגת קרח היה לה פסיס כלשהוא?
4. איך פרשנו מבין את מקור כל המחלוקות?
5. מתי יש להשתמש במידת הדין או לפנימ מסורת הדין?
6. כמה ומתי "מידת הדין הקשה" מתוחה נכדט?
7. איך נאנצת מחלוקת?

* * *

ב. תוספת ברכה.
פרק טז, פסוק יד':

העיני האנשים ההם תנקר (ט"ו י"ד)
והלשון הוזה סיפר למשה השליח ששלח לקרוא לדתן ואבירם בתשובה להזמנתו אותם לדין. ומכאן מוכיח הגמרא (מו"ק ט"ז א'), דאעפ"י דבסתם אנשים נחשב ספור לשון כזה ללשה"ר. אבל שליח ב"ד רשאי לספר כאלה. וזה מדייק הגמרא, משום דאם לא סיפר זה השליח, מאין ידע משה דבריהם אלה.

אבל בכלל תמוהה שאלת הגמרא, מנא ידע משה מה שאמרו, כי המעט דברי סוד בתורה שידע אותם משה, והן אפילו דברים שחשבו אנשים בלבם כתב בתורה, כמו ויאמר אברהם בלבו (פ' לך, י"ז י"ז). ותצחק שרה בקרבה (פרשה וירא, י"ח י"ב), ויאמר עשו בלבו (פ' תולדת, כ"ז מ"א), והרבה כהנה. וטעם הדבר פשוט, משום דמשה כתב הכל עפ"י ה', ולכן כל רז לא אניס לי, וגם כאן מסר לו ה' את תשובתם זאת, וא"כ אין מובנה השאלה מנא ידע.

אך זה יתבאר היטב עפ"י מה שאמרו בגמרא סנהדרין (מ"ג ב'), כי בעת שעבר עכן על החרם שהכריז יהושע וה' אמר לו חטא ישראל (יהושע ז'), ויהושע לא ידע מי הוא שחטא, ושאל לה' שיודיענו שמו, והשיב לו "וכי דלטור אני (כלומר, וכי מלשין אני), לך והפל גורלות". ומבואר מזה, שאין ממדת ה' להודיע רכילות ולשה"ר, ולפי זה אי אפשר לומר כאן שהקב"ה הודיעו הרכילות, ושפיר שאלת הגמרא מנא ידע, ומשני, ע"י שליח ב"ד.

mitke

1. לכאורה מה כאן הקושי או האכאנה?
2. כמה חסום היה לפרשנו להדגיש כי דבר נאמר ע"י הפניח?
3. מהי אכאנה de פרשנו לפי מקרי דומים בתורה ומה אצנה?
4. איך מתיישבת ככ הקושיה כאן?

* * *

ג. אור החיים.

פרק טז פסוק טז':

טו) אַתָּה וְכָל עֲדֹתָךְ הָיוּ וְגו'. קשה היה לו לומר אַתָּה וְכָל עֲדֹתָךְ וְאַהֲרֹן וְגו'. וקצה לא היה צריך לחזור ולומר אַתָּה וְהֵם, אולי שנתפגן להזמין הנועדים לבוא מחר לקבר הדבר, ונתפגן בזה לכל יהיו נשמטים מיום אל יום ויתרבו עליהם מאוהבי המחלוקת, לזה רצה להכריחם לבוא מחר לפני ה', אשר על כן לא הזמין אלא הבאים במחלוקת, קרח ועדתו, מה שאין כן אהרן, אלא שהזכירו שיקח מחתתו עמם:

עוד ירצה לומר שיכינו עצמן בקדשה ובטהרה כדי שיהיו ראויים להיות לפני ה', והוא מאמר היו לפני ה', ואולי כי לזה נתן להם זמן ואמר מחר, ובפרט זה לא שתף עמם אהרן כי מוכן ועומד הוא, אלא שהזכירו אחר כך ואמר אַתָּה וְהֵם וְאַהֲרֹן שָׁגַם הוא יהיה עמם, והגם שכבר אמר להם הדברים עצמן למעלה דכתיב קחו לכם מחתות וגו' לפני ה' מחר, לפי שהוכיחם בדברים אחרי כן ואמר להם המעט מכם וגו' רב לכם בני לוי וגו' תכן הדברים נגיד הפכיות מה שאמר מקדם, לזה כשלא קבלו התוכחה חזר לומר דברים הראשונים לעשות מכתן הקטרת:

1. קרא שוב את הפסוק מה הקושי האפשרי הטעון מצנה?
2. לפי זה את מי הזמין משה ולאמה הכריחם לבוא?
3. איך פרשנו אמין את: "לפני ה'?"
4. לאמה חזר על דבריו שוב לקראת מהחן הקטורת?

* * *

ד. אור החיים.

פרק יז' פסוק ה':

וַיִּלְלוּ כָּל יְגוֹי לֵאמֹר אַתֶּם וַיִּגְוֶהוּ צָרִיף לְדַעַת אֹמְרוֹ לֵאמֹר אַחַר שֶׁהִתְלוּנָה הָיָא עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן מַה מְקוֹם לֹמַר לֵאמֹר, וְאוּלַי כִּי הָעַם לֹא אָמְרוּ הַדְּבָרִים כִּכְתוּבִן אַתֶּם הִמְתַּם אֶת עַם ה' אֲלֵא אָמְרוּ דְבָרֵי תְלוּנֹת שְׁכֻנַּת כְּלָלוֹת דְּבָרֵיהֶם הָיָא אַתֶּם הִמְתַּם וַיִּגְוֶהוּ, לְזֶה אָמַר וַיִּלְלוּ יְגוֹי וְכֻנַּת תְּלוּנָתָם הָיָא לֵאמֹר לְהִם אַתֶּם הִמְתַּם וַיִּגְוֶהוּ:

עוֹד יִרְצֶה בְּהַעִיר עוֹד אִיף טַח מְרֵאוֹת עֵינֵיהֶם לְעִשׂוֹת תְּלוּנָה עַל מֹשֶׁה בְּלֹא סִבָּה מַה פִּשְׁעוֹ וּמַה חֲטָאוֹ, וּמַה גַּם אַחַר שֶׁרָאוּ כַּמָּה הַשְּׁפִיל עֲצָמוֹ לִפְנֵי דָתָן וְאַבְיָרָם אוּלַי יִשׁוּבוּ וְכוּ' זֶה יִגִּיד שֶׁהַשְּׁתַּדֵּל לְכָל יְמוּתוֹ. אֲכַן פִּרְעֻמַּת הָעֵדָה הִיְתָה עַל מַה שֶּׁעָשָׂה מֹשֶׁה הַמְּבַחֵן שֶׁל הַקְּטֹרֶת בְּכֻלָּן יַחַד שֶׁהָיָה לוֹ לְעִשׂוֹת הַמְּבַחֵן בְּקִרְחָ לְבַד וּכְשֶׁהָיָה ה' עוֹשֶׂה בּוֹ הַמְּשַׁפֵּט לֹא הָיוּ נִגְשִׁים הַמְּאִתִּים וְחַמְשִׁים נְשִׂאֵי עֵדָה וְלֹא הָיוּ מֵתִים, וְהוּא אֹמְרוֹ לֵאמֹר אַתֶּם הִמְתַּם וַיִּגְוֶהוּ פְרוּשׁ בְּמֵאֲמָרְכֶם שֶׁאַמְרַתֶם לְהִם קָחוּ אִישׁ מִחֻתּוֹ וַיִּגְוֶהוּ חַמְשִׁים וּמֵאֵתִים בְּזֶה הַמִּיתֶם אֶת עַם ה', וְלֹא הִתְרַעַמְוּ הָעֵדָה עַל מִיתַת קִרְחָ דָתָן וְאַבְיָרָם אֲלֵא עַל הַמְּאִתִּים וְחַמְשִׁים שֶׁכֻּלָּן הָיוּ רָאשֵׁי סִנְהֶדְרָאוֹת, וְיִלְדְּבָרֵי רַז"ל שֶׁאַמְרוּ שֶׁתְּרַעַמְתָּ הָעֵדָה הִיְתָה לְמַה שֶּׁצָּוִם לְהַקְטִיר הַקְּטֹרֶת שֶׁהָיָא עֲבוּדָה יוֹתֵר קְדוּשָׁה וְחֻמּוּרָה וְלֹא עָשָׂה הַמְּבַחֵן בְּאֶחָד מִשָּׂאָר עֲבוּדוֹת, יִתְבָּאֵר גַּם כֵּן עַל זֶה הַדְּרָף לֵאמֹר אַתֶּם הִמְתַּם פְרוּשׁ בְּמֵאֲמָרְכֶם שֶׁאַמְרַתֶם לְהִם לְהַקְטִיר קְטֹרֶת אַתֶּם הִיְתַם סִבָּה שְׂמִימוֹתוֹ:

ה) לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יִקְרַב וַיִּגְוֶהוּ וְלֹא יִהְיֶה וַיִּגְוֶהוּ. צָרִיף לְדַעַת לְמַה הִצְרִיף לֹמַר וְלֹא יִהְיֶה וַיִּגְוֶהוּ, וְרַז"ל אָמְרוּ (סִנְהֶדְרִין ק"י) שֶׁכָּפְאוּ אֶזְהָרָה לְמַחְזִיק בְּמַחְלָקַת שְׁעוֹבֵר בְּלֹאוֹ שֶׁל וְלֹא יִהְיֶה וַיִּגְוֶהוּ, וְחוּץ מִדְּרָכָם ז"ל נִרְאֶה שֶׁנִּתְּכַוֵּן ה' לְתַת טַעַם לְמַה הִצְרִיף לְזַכְרוֹן זֶה וְלֹא הַסְפִיק בְּאֶזְהָרָה בְּתוֹרָה לֹא יִקְרַב אִישׁ זֶר וְכָל הַקְּרַב וַיִּגְוֶהוּ תְּכַלְעֵנוּ הָאֶרֶץ, לְזֶה אָמַר וְלֹא יִהְיֶה קִרְחָ פְרוּשׁ אִם אֲנִי מִצְוֶה בְּלֹא זַכְרוֹן זֶה אֲנִי חוֹשֵׁשׁ שֶׁלֹּא יוֹעִיל לְאִיזָה אָדָם מֵהֶם בְּאֶזְהָרָה וְיָמוּת קִרְחָ וְעֵדָתוֹ, וְזַכְרוֹן זֶה יוֹעִיל שֶׁלֹּא יִסְבֵּב לוֹ לְהִיּוֹת כְּמוֹ שֶׁהָיָה לְקִרְחָ וְעֵדָתוֹ:

כ) כִּי אֲשֶׁר דְּבַר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ. פְרוּשׁ לְצַד שֶׁאַמַר וְלֹא יִהְיֶה קִרְחָ וַיִּגְוֶהוּ מִמּוֹצֵא דְבַר אַתָּה לְמַד שֶׁכָּל הַעוֹמֵד מִקִּדְּם לְעִרְעֵר עַל הַכְּהֵנָה יִהְיֶה לוֹ קִרְחָ וְכַעֲדָתוֹ וְדְבַר זֶה לֹא מִצִּיּוֹ שֶׁהִתְרָה ה' כֵּן, לְזֶה אָמַר כִּי אֲשֶׁר דְּבַר ה' בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ פְרוּשׁ לְקִרְחָ הָא לְמַדָּת שֶׁהַדְּבָרִים שֶׁאַמַר מֹשֶׁה לְקִרְחָ וְאִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפְצִתָּה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ וַיִּגְוֶהוּ הָיָא דְבָרֵי ה' בְּיַד מֹשֶׁה לְהִתְרוֹתוֹ וְלֹא אֶמְרָן מֹשֶׁה מִעֲצָמוֹ, וְהוּא אֹמְרוֹ בְּיַד מֹשֶׁה לוֹ פְרוּשׁ לְקִרְחָ הַמְּזַכֵּר בְּסֻמּוּד:

1. לאמה הוסיף: "ולא יהיה וכו'?"
2. מי אמר ומתי אמר זאת כאן?
3. פרשנו מצלח עאלה לאמה כתוב: "לאמור" בצצט מה קושינו בכך ומה מצנה?
4. על מה היתה התרעומת בדיוק, ומה היתה סיבתה?
5. איך זה מסתדר עם לפי דעת רז"ל?

* * *